

Epuraea imperialis (Coleoptera: Nitidulidae), een nieuwe invasieve kever in Nederland

Jan Burgers
J.D.M. (Dick) Belgers

TREFWOORDEN

Exoot, *Haptoncura*, *Haptoncus*, saprofaag, rottend fruit

Entomologische Berichten 79 (3): 94-96

In dit artikel wordt de vondst van een nieuwe keversoort voor ons land gemeld. Het betreft een invasieve soort die zijn oorsprong in Australië heeft en inmiddels in een groot deel van Europa is aangetroffen.

Inleiding

In 2016 en 2018 zijn er 84 exemplaren gevangen van een *Epuraea*-soort die aanvankelijk niet met de gebruikelijke determinatiewerken op naam gebracht kon worden. Pas na het verschijnen van een artikel van Jelínek *et al.* (2016) werd duidelijk dat het een invasieve Australische soort betreft die door Edmund Reitter in 1877 als *Haptoncura imperialis* beschreven is. In dit artikel worden de herkenning, verspreiding en biologie van deze voor ons land nieuwe glanskever (Nitidulidae) besproken.

Voorkomen en herkenning

De in ons land voorkomende *Epuraea*-soorten zijn door De Oude (1999) bewerkt en gepubliceerd. In de *Catalogus van de Nederlandse kevers* (Vorst & De Oude 2010) worden twintig soorten genoemd, waarvan er drie op de lijst van verdwenen soorten staan. Hoewel de hier behandelde soort in 1877 door Reitter als *Haptoncura imperialis* beschreven is, duurde het tot 2016 voordat deze invasieve Australische soort werd herkend (Jelínek *et al.* 2016). Jelínek *et al.* onderzochten Nitidulidae-collecties in zestien musea verspreid over Europa. Ze ontdekten dat de eerder in 1929 in Nieuw-Zeeland geïntroduceerde soort (Kuschel 1990), ook in Italië (1998), Spanje (2012), inclusief de Canarische Eilanden (2014), Portugal (2007), Frankrijk (2014) en België (2012) voorkomt. In juli 2017 werd een exemplaar in het Teutoburger Wals bij Bielefeld in de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen gevangen (Renner 2017).

Op 28 oktober 2016 vond de eerste auteur in zijn tuin in het buurtschap Noordink te Hengelo (Ge, gemeente Bronckhorst) op rottende goudrenetten tien exemplaren van *Epuraea ocellaris* Fairmaire 1849, en een mannelijk en vrouwelijk exemplaar van een voor hem onbekende *Epuraea*-soort (figuur 1-3). Het lukte hem niet deze van een naam te voorzien, ondanks de opvallend gekromde mesotibiae van het mannetje. Ook het rondsturen van een foto van de soort naar collega keverkenners leverde niets op. De kevers werden voorlopig als *Epuraea* sp. in de collectie opgeborgen.

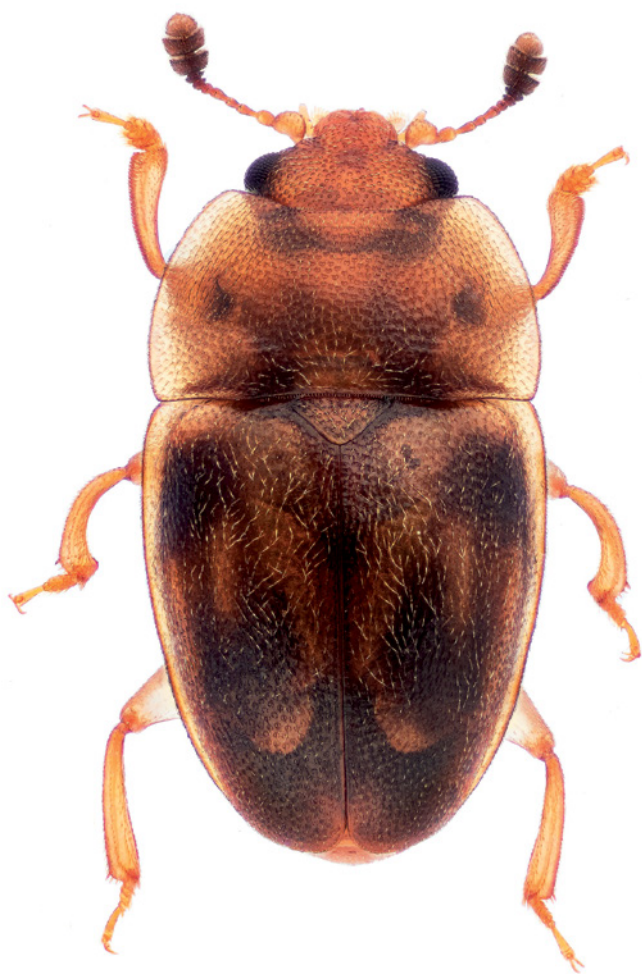
Op 8 april 2018 plaatste de tweede auteur een foto van een vrouwelijke *Epuraea*, die hij gevangen had in een lichtkoepel in een afdak achter zijn huis in Wageningen (Ge), op de website Waarneming.nl. De kever op de foto leek sterk op de twee gevangen exemplaren uit Hengelo uit 2016. De tweede auteur

veronderstelde dat het *E. imperialis* (Reitter, 1877) was, die in het inmiddels verschenen artikel van Jelínek *et al.* beschreven werd als een in Europa voorkomende Australische soort. In het artikel van Jelínek *et al.* worden expliciet de gekromde mesotibiae van de mannetjes als een uniek determinatiekenmerk genoemd (figuur 4-5). Het in 2016 gevangen mannelijke exemplaar heeft inderdaad deze gekromde middenschenen. Grouvelle (1905) betwijfelde de juistheid van de classificatie van het genus *Haptoncura* door Reitter in 1877 en plaatste *H. imperialis* in het genus *Epuraea*. Kirejtshuk (1989) classificeerde *Haptoncus* als een subgenus van *Epuraea* en plaatst hierin de kleine (sub)tropische *Epuraea*-soorten met korte afgeknotte liptasters.

Na de vondst van 2018 in Wageningen is de soort enige tijd later opnieuw in een raamval gevangen op Landgoed de Velhorst bij Almen (Ge, gemeente Lochem) op 30 april 2018 en wederom op rottende appels in dezelfde tuin in het buurtschap Noordink te Hengelo op 28 september 2018 7 exemplaren, 1 oktober 2018 7, 5 oktober 2018 18, 7 oktober 2018 10, 10 oktober 2018 13 en 11 oktober 2018 14. Tijdens het zoeken naar een rotte appel die moest dienen als achtergrond voor de keverfoto bij dit artikel (figuur 3) ontdekte Theodoor Heijerman op 11 oktober 2018 in Wageningen negen exemplaren, waaronder vijf mannetjes met de kenmerkende kromme middenschenen. Op 17 oktober 2018 vond hij opnieuw drie exemplaren in Bennekom (Ge). In totaal zijn er dus 84 exemplaren van *E. imperialis* waargenomen. Door middel van een foto van een mannelijk exemplaar van 5 oktober 2018 werd de determinatie door Josef Jelínek bevestigd.

Biologie

De Oude (1999) vermeldt in zijn naamlijst van de glanskevers van Nederland dat de larven van *Epuraea*-soorten voorkomen in de gangen van Scolytidae en daar waarschijnlijk leven van keverlarven. Men vindt ze ook bij uitvloeiend sap op bomen en in paddenstoelen. Volgens hem komen de imago's voor op bloesem. Of deze laatste ook op keverlarven jagen in boorgangen van bomen is nog niet bewezen (Spornkraft 1967). Volgens Jelínek *et al.* (2016) hebben de Nitidulidae een breed spectrum van voedselhabitats en leefgewoonten. Sommige mycofage en saprofage soorten lijken vooral voor te komen in antropogene habitats als boomgaarden en plantages op rijp fruit, maar elders ook in opgeslagen levensmiddelen. Tijdens een onderzoek naar

1. Mannelijk exemplaar van *Epuraea imperialis*. Hengelo (Gelderland), 11.x.2018. Foto: Theodoor Heijerman

1. Male *Epuraea imperialis*. Hengelo (province of Gelderland), 11.x.2018.

2. Vrouwelijk exemplaar van *Epuraea imperialis*. Hengelo (Gelderland), 11.x.2018. Foto: Theodoor Heijerman

2. Female *Epuraea imperialis*. Hengelo (province of Gelderland), 11.x.2018.

3. Mannelijk exemplaar van *Epuraea imperialis* op een rottende appel. Hengelo (Gelderland), 11.x.2018. Foto: Theodoor Heijerman

3. Male *Epuraea imperialis* on a rotting apple. Hengelo (province of Gelderland), 11.x.2018.

doodhoutkevers in oudere loofbossen door de eerste auteur werden er in de periode 2008-2018 289 *Epuraea*'s gevangen verdeeld over dertien soorten met vallen met een zuur lokmiddel, raamvallen, vallen bij sapstromen op bomen, in ondergrondse vallen nabij rotte wortels, in sleepmonsters, in klopmonsters, in molm en achter schors. In hoeverre *E. imperialis*-larven ook in dood hout leven is onduidelijk. Wel werd er een mannelijk exemplaar in een oud beukenbos gevangen in een raamval, maar dit is mogelijk een toevallige vangst. De gevangen 84 exemplaren van deze soort zijn op twee na allemaal op rottende appels gevangen.

Discussie

De lichaamslengte van de door de tweede auteur gevangen vrouwelijke kever was een struikelblok om tot een zekere determinatie te komen. Het vrouwtje was kleiner dan de door Jelínek et al. (2016) genoemde lichaamslengte (2,4-2,8 mm). Reitter (1877) noemt bij zijn beschrijving van deze soort echter een lengte van 2,2 mm. Eén van de door de eerste auteur gevangen twee exemplaren op 28 september 2018 was een mannetje en kon vrij simpel op naam gebracht worden met de beschrijving in het artikel van Jelínek et al. (2016). De lengtes van de kevers die in de collectie van de eerste auteur werden opgenomen zijn allemaal aan de lage kant. Het gemiddelde is 2,4 mm (n=28) voor de vrouwtjes en 2,3 mm (n=20) voor de mannen. De gekromde metatibiae bij de mannen komen voor

4. Middenpoot van een mannelijk exemplaar van *Epuraea imperialis* met kenmerkende gekromde tibia (scheen). Foto: Theodoor Heijerman
4. Leg II of a male *Epuraea imperialis* with distinctive curved tibia.

5. Middenpoot van een vrouwelijk exemplaar van *Epuraea imperialis*. Foto: Theodoor Heijerman
5. Leg II of a female *Epuraea imperialis*.

zover bekend niet voor bij andere *Epuraea*-soorten (Josef Jelínek schriftelijke mededeling, 8 oktober 2018). Een ander opvallend gegeven is de kleurverandering die deze soort ondergaat na de dood. Levend is de kever zeer herkenbaar aan de twee donkere stippen op het halsschild en twee enigszins vage witte vlekken op het tweederde deel, gezien vanaf de dekschild voorrand (figuur 1-3). Na het doden met azijnether en het opplakken van de kever verdwijnen na enige tijd de zeer kenmerkende stippen op het pronotum en vaak ook de lichte delen op de elytra vrijwel geheel. Met deze kleurverandering dient terdege rekening gehouden worden bij de determinatie van droge collectie-exemplaren. Opvallend is ook dat levende exemplaren duidelijk het pygidium tonen en collectie-exemplaren bijna altijd worden

afgebeeld met dit ingedroogd onder de elytra. Het is te verwachten dat deze invasieve soort zich over geheel Nederland zal gaan verspreiden of misschien al wel gedaan heeft.

Dankwoord

Wij danken Josef Jelínek hartelijk voor het bevestigen van de determinatie. Theodoor Heijerman zijn wij zeer erkentelijk voor het maken van de prachtige foto's van het kleine kevertje en het melden van de soort op twee plekken. Tot slot dankt de eerste auteur de Vereniging Natuurmonumenten voor de toestemming om in oude bossen in de Achterhoek keveronderzoek te mogen doen.

Literatuur

De Oude JE 1999. Naamlijst van de glanskevers van Nederland en het omliggend gebied (Coleoptera: Nitidulidae & Brachypteridae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 23: 17-31.

Grouvelle A 1905. Nitidulides, Colliides, Cucujides et Mycetophagidae de la Guinée espagnola. Memorias de la Sociedad española de Historia Natural 1: 241-260.

Jelínek J, Audisio P, Hájek J, Baviera C, Moncoutier B, Barnouin T, Brustel H, Genc H & Leschen RAB 2016. *Epuraea imperialis* (Reitter 1877). New invasive species of Nitidulidae (Coleoptera) in Europe, with a checklist of sap beetles introduced to

Europe and Mediterranean areas. Atti della Accademia Peloritana dei Pericolanti 94(2): 1-24.

Kirejtshuk AG 1989. New taxa of the Nitidulidae (Coleoptera) of the East Hemisphere III. Trudy Zoologicheskogo Istituta A.N. SSSR 208: 64-89.

Kuschel G 1990. Beetles in a suburban environment: a New Zealand case study. The identity and status of Coleoptera in the natural and modified habitats of Lynfield, Auckland (1974-1989). DSIR Plant Protection Report 3.

Reitter E 1877. Beiträge zur Kenntniss ausereuropäischer Coleopteren. Mitteilungen des Münchener Entomologischen

Vereins 1: 126-140.

Renner K 2017. *Epuraea imperialis* (Reitter, 1877) (Coleoptera, Nitidulidae), eine neue Adventivart in Mitteleuropa. Coleo 18: 5-8.

Spornkraft K 1967. Nitidulidae. In: Die Käfer Mitteleuropas Band 7: Clavicornia (Freude H, Harde KW & Lohse GA eds): 20-77. Goecke & Evers.

Vorst O & De Oude J 2010. Nitidulidae – glanskevers. In: Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera) (Vorst ed). Monografieën van de Nederlandse Entomologische vereniging 11: 121-124.

Geaccepteerd: 21 december 2018

Summary

***Epuraea imperialis* (Coleoptera: Nitidulidae), a new invasive beetle in the Netherlands**

In 2016, *Epuraea imperialis* (Reitter, 1877) (Coleoptera: Nitidulidae) was discovered in the Netherlands for the first time. In the years that followed, it was found at multiple locations. This invasive beetle species originates from Australia, and now occupies a large area in Europe. In total, 84 beetles were caught, of which 82 on decaying apples.

